

**Hyvinvointikertomus - somerolaisten
hyvinvoinnin tila 2018**

1. Lapsiperheiden hyvinvointi

Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalveluissa tavoitteena on ollut ennaltaehkäisevien, matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen sekä yhdyspintatyöskentelyn kehittäminen eri toimialojen ja toimijoiden kanssa. Sosiaalihuollossa asiakkuudet ovat painottuneet ennaltaehkäiseviin sosiaalihuoltolain mukaisiin perhepalveluihin lastensuojeluasiakkuuksien vähentyessä. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on luotu TEAM OTSO-malli, jonka avulla yhteydenottokynnystä on pyritty madaltamaan ja tekemään sosiaalityötä helpommin lähestyttäväksi ja saavutettavammaksi. Päiväkoteihin on nimetty omat perhetyöntekijät, jotka vastaavat oman päiväkotinsa kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja tiedottamisesta. Vuoden aikana on aloitettu Ihmeelliset Vuodet vanhemmuusryhmä perhetyöntekijöiden toimesta, joka on kokeiluvuotena osoittautunut tarpeelliseksi ja hyödylliseksi.

Neuvolan perhetyöntekijän tehtävä on näyttäytynyt edelleen vuoden aikana tarpeelliseksi ja ennaltaehkäiseväksi. Neuvolan perhetyöntekijän tehtävän myötä on sosiaalihuollon perhepalveluiden ja lastensuojelun perhetyö on kohdentunut enemmän tukea tarvitseville lapsiperheille. Lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijän tehtävä Someron sosiaalitoimessa on myös osoittautunut tarpeelliseksi ja nähtävissä on, että kotipalvelutyöntekijän resurssin lisäämiselle nähdään myös painetta.

Moniammatillista yhteistyötä on toteutettu edelleen alle kouluikäisten osalta Pikku-Laku -työryhmässä, joka on pienten lasten kuntoutustyöryhmä (kokoontuu kerran kuussa), kouluikäisten osalta yhteisöllisissä sekä yksilökohtaisissa oppilashuoltotyöryhmissä (viikoittaiset) sekä puolivuositain kokoontuvassa nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.

Vuoden 2018 ajan lastenvalvojan tehtäviä on hoitanut osa-aikainen sosiaalityöntekijä keskittyen pääasiassa perheoikeudellisiin asioihin. Perheoikeudelliset palvelut ovat näin ollen saaneet enemmän kohdennetusti huomiota ja kriittistä tarkastelua ja vuoden aikana on muodostunut selkeä kuva some-rolaisten tarpeista eroauttamispalveluissa. Matalan kynnyksen palveluita ja vertaisryhmätoimintaa pyritään tarjoamaan tulevien vuosien aikana myös perheoikeudellisten palveluiden kautta.

Ennaltaehkäisevien palveluiden tehostaminen tulee näkymään vasta tulevien vuosien asiakasrakenteessa sekä esimerkiksi lastensuojelun kustannuksissa.

	2016	2017	2018
Perhepalveluiden asiakkuudet	95	103	128
Lastensuojelun asiakkuudet - lasten iän keskiarvo	87 12 v.	65 13 v.	59 12 v.
Ilmoitukset ja yhteydenotot, joista	193	260	250
- Lastensuojelulaki	162	202	179
- Sosiaalihuoltolaki	31	58	71
Ennakollinen lastensuojeluilmoitus	1	3	3
Kodin ulkopuolisia sijoituksia yhteensä vuoden aikana	25	18	25
Jälkihuollossa	5	5	5
Perheoikeudelliset asiat:			

- elatussopimukset	92	77	73
- huolto- ja tapaamis- sopimukset	50	65	57
- isyyden vahvistami- set	20	28	25

Taulukko. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalihuollon asiakkuudet

Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelman LAPE-hankkeen myötä Somerolle on nimetty LAPE - ohjausryhmä ja LAPE -työryhmä, jotka ovat tiivistäneet eri toimialojen yhteistyötä. Työryhmät ovat valmistelleet mm. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. LAPE-hankkeen päättymisestä huolimatta työryhmätyöskentely jatkuu edelleen.

Lastensuojelun asiakkaat ovat entistä moniongelmaisimpia ja tarvitsevat entistä enemmän tuekseen moniammatillista osaamista sekä kodin ulkopuolisia sijoituksia. Sosiaalityöntekijäresurssi on ollut alkuvuoden aikana heikko, jonka vuoksi vuoden aikana on turvauduttu aikaisempia vuosia enemmän ostopalvelusosiaalityöntekijän resurssiin sekä sitä kautta ulkopuolelta ostettuihin perhearviointeihin sekä perhekuntoutukseen. Ulkopuolisten ostopalveluiden tarvetta ja tarpeen syyt arvioimalla vuoden 2018 aikana on nähty tarpeellisenä psykiatrisen osaamisen lisääminen sosiaalipalveluissa. Lastensuojelun asiakkuuksien taustalla on entistä enemmän mielenterveydelliset syyt sekä päihteiden käyttö.

Sosiaalihuollon perhepalvelut ja lastensuojelu ovat järjestäneet vuoden 2018 aikana sosiaalihuoltolain sekä lastensuojelulain mukaisten yhteydenottoja ja ilmoituksia käsittelevän koulutuspäivän sekä erilisiä koulutuksia päiväkoteihin ja kouluihin. Koulutukset ovat tavoittaneet arviolta 150 työntekijää Someron kaupungin sisällä. Tarve tiedottamiselle sekä kouluttamiselle on olemassa, jotta työntekijät tulevat lainsäädännöstä ja sen velvoittavuudesta tietoisiksi.

Yhteistyö lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian poliklinikan kanssa on näyttäytynyt tiiviinä ja toimivana edelleen edellisten vuosien tapaan. TYKS:n alaisen Salon lasten ja nuortenpsykiatrian poliklinikan työntekijät jalkautuvat edelleen Somerolle. Nuorisopsykiatrian poliklinikan työntekijä ottaa vastaan nuoria yhtenä päivänä viikossa Kiiruun koululla ja lastenpsykiatrian poliklinikan työryhmä tapaa asiakasperheitä kouluilla, perheiden kotona sekä sosiaalitoimen tiloissa tarpeen mukaan. Poliklinikoille ohjaututaan lääkärin läheteellä. Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikan yhteistyötahot kokoontuvat vuosittain yhteistyöpalaveriin vuorovuosin Salossa ja Somerolla.

Somerolla syntyi 2018 63 lasta (v.2017 syntyvyys oli 64). Neuvolapalveluihin suhtaudutaan Somerolla positiivisesti, kaikki vuonna 2018 synnyttäneet äidit kuuluivat neuvolan palvelujen piiriin. Myös lastenneuvolan käynneille osallistutaan lähes sataprosenttisesti. Rokotuksiin suhtaudutaan positiivisesti. Vuonna 2017 Somerolaisten lasten rokotekattavuus oli valtakunnallisia keskiarvoja parempi. Vuonna 2018 Somero osallistui THL:n 4-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä tiedonkeruuseen. Vastauksia ei vielä ole käytettävissä, mutta suhtautumien tiedonkeruuseen oli positiivista.

Kouluterveydenhuollosta ohjattiin 27 lasta erikoissairaanhoidon lasten- ja nuorten psykiatrian palveluiden piiriin. Lisäksi lastenneuvolasta ja kouluilta lapsia ja perheitä ohjataan perhe- ja koulupsykologin palveluiden piiriin. Palvelujen piiriin ohjattiin edellisten vuosien tasolla. Vuoden 2018 aikana neuvolan kautta ei ollut yhtään raskauden keskeytystä alle 20-vuotiaalle.

THL:n kouluterveyskysely on tehty viimeksi vuonna 2017 ja kysely tullaan tekemään taas vuoden 2019 aikana. Vuonna 2017 toteutetussa kyselyssä 4-5-luokkalaisten poikien kohdalla kiusaaminen oli yleisempää kuin valtakunnallisissa tuloksissa keskimäärin.

Päivähoidon käytön osalta vuoden 2018 tilastoja ei vielä ole käytettävissä. Vuonna 2017 kunnan kustantamassa varhaiskasvatuksessa Somerolla 1-2 vuotiaista lapsista on ollut 31,9 (v. 2016, 39,4%) vastaavan ikäisestä väestöstä. Varhaiskasvatuksessa olevia 3-5-vuotiaita on ollut 68,4 (2016, 69%) vastaavanikäisestä väestöstä. Varhaiskasvatuksessa olevista lapsista 4,9% on erityisen tuen piirissä.

2. Työikäisten hyvinvointi

Aikuissosiaalityössä tavoitteena on ollut suunnitelmallisen aikuissosiaalityön kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa on pyritty tiivistämään, jotta työikäisten aikuisten palvelut muodostaisivat saumattoman palveluketjun. Työllistymisen esteitä on pyritty poistamaan tehostamalla kuntouttavan työtoiminnan käytäntöjä sekä aloittamalla monialaisen yhteispalvelun edellyttämää moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Työllisyyspalveluissa on vuoden 2018 aikana tehty organisaatiomuutos henkilökunnan sekä toimitilojen osalta. Tehdaskujalta Ecotekolan toimipisteestä on siirretty osa kuntouttavasta työtoiminnasta (kädentaidot, ryhmätoiminnot ja myymälä) Jukolan tyhjänä olleeseen tilaan ja toisesta vuokratilasta on luovuttu keskittämällä puurakentaminen ja kierrätystoiminta Tehdaskuja 6 kiinteistöön. Organisaatiomuutos on heikentänyt hieman kunnan työmarkkinatukien rahoitusosuuden pienentymistä, vaikkakin edelleen kustannukset ovat vähentyneet edellisestä vuodesta.

	2016	2017	2018
Aikuissosiaalityön asiakkuudet	35	36	40
Välitystiliasiakkuudet	61	77	48
Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet	208	15	2
Täydentävää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet	166	131	146
Yhteensä	284	135	147
Ennaltaehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet	26	25	23
Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet	131	133	135
Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki €	739 727	624 814	602 530

Taulukko. Aikuissosiaalityön ja työllisyyspalveluiden asiakkuudet

Työllisyyspalveluissa väestön ikääntyminen tulee näkymään tulevaisuudessa entistä enemmän veloitettävien sekä työkykyä ylläpitävien palveluiden järjestämisessä. Haasteena on ollut toimivan työttömien terveydenhuoltomallin löytäminen ja riittävän resurssin kohdentaminen työttömien terveydenhuoltoon. Vuonna 2018 päättyneen ESR-rahoitteen Party-hankkeen (Parempaa työ- ja toimintakykyä hanke) myötä kaupungin pysyväksi toiminnaksi ovat jääneet työ- ja toimintakykyä ylläpitävät kuntouttavan työtoiminnan TYKY-ryhmät sekä sosiaalitoimen yhteistyö teknisentoimen puisto- ja puutarhatyön osalta. TE-palveluiden heikko saatavuus on näyttäytynyt haasteellisena lakisääteisen monialaisen yhteispalvelun järjestämisessä. Vuoden aikana on käyty neuvotteluja TE-palveluiden sekä Varsinais-Suomen TYP aluetyöryhmän kesken palvelun parantamisesta. Odotettavissa on, että vuoden 2019 aikana monialainen yhteispalvelu, TYP-toiminta saadaan toimivaksi palveluksi.

KAIRA-hanke (2017-2018) on päätynyt vuoden 2018 lopussa, eikä jatkohaketta haettu. KAIRA-hankkeen tavoitteena on ollut työttömien työnhakijoiden tehokas ja asiakaslähtöinen polutus kohti avoimia työmarkkinoita Salon ja Someron kaupungeissa. KAIRA-hanke on tarjonnut ja kehittänyt yksilöllistä, tehokasta ja asiakaslähtöistä työhön valmennusta asiakkailleen. Hankkeen asiakaskohderyhmänä on ollut yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä olleet työnhakijat ja heistä 50 % on ollut työttömänä työnhakijana vähintään 24 kk 28 kuukauden aikana. Vuonna 2017 Kaira-hankkeen työhönvalmennuksen aloitti 118 asiakasta, joista Somerolaisia oli 35. Hankkeessa päättyi vuoden 2017 aikana 60 asiakkuutta. Vuonna 2018 Kaira-hankkeen työhönvalmennuksen aloitti 82 asiakasta, joista somerolaisia 13. Asiakkuuksia päättyi 140. Somero pääsi hankkeen tavoitteeseen asiakasmäärien osalta kesäkuussa 2018, joten uusia asiakkaita ei ollut mahdollista enää ottaa hankkeen piiriin. KAIRA-hankkeen myötä työllisyyspalveluissa on pyritty jatkamaan toimivaksi osoittautuneita palveluohjauksen ja yksilövalmennuksen käytäntöjä.

Työllisyyden edistämisen ohjausryhmä on kokoontunut vuoden 2018 aikana yhteensä kolme kertaa. Työllisyyden edistämässä on kiinnitetty huomiota asiakastarpeista lähtevän palveluverkoston luomiseen sekä organisaatorakenteen selkiyttämiseen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävän työn parantamiseen. Työllisyyden edistämisen toimenpideohjelma on päivitetty vuoden 2018 aikana.

Lamminniemeen sosiaalitoimiston yhteyteen on vuoden 2018 aikana siirtynyt kelan toimipiste. Toimipiste on edelleen auki yhtenä päivänä viikossa. Yhteistyö kelan kanssa on näyttäytynyt asiakkaita palvelevaksi ja toimivaksi. Syrjäisen sijainnin aiheuttamia ongelmia on pyritty ratkomaan palveluliikenteen avulla.

Sosiaalitoimiston yhteydessä on myös A-klinikan työntekijän vastaanotto kerran viikossa. Yhteistyötä A-klinikan kanssa on tiivistetty yhteistyöpalaverien ja vuoden 2018 aikana on pyritty saamaan selkeä kokonaiskuva somerolaisten asiakkaiden päihdehuollon tarpeista sekä palvelujärjestelmän kokonaisuudesta. Yhdyspinta kaupungin oman terveydenhuollon päihde- ja mielenterveysyksikön sekä sosiaalihuollon päihdetyön kesken vaatii tulevaisuudessa täsmentämistä, jotta asiakasohjaus ja tarjolla olevat mahdollisuudet tulisivat käytetyksi tehokkaasti. Ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma on laadittu vuoden 2018 alussa. Ennaltaehkäisevän päihdetyön viikko on järjestetty yläkoululaisille.

Kehitysvammahuollon ja vammaispalveluiden osalta vuoden aikana on työstyetty palveluiden prosesseja sekä alettu varustautumaan tuleviin asiakastarpeisiin muuttamalla organisaatiota esimiestasolla sekä selkiyttämällä vastuunjakoja. Väestön ikääntyminen tulee näkymään tulevaisuudessa vammaispalvelun kasvavina kustannuksina henkilökohtaisen avun, asunnon muutostöiden sekä kuljetuspalveluiden osalta. Yhteistyö ikääntyneiden palveluiden kanssa tulee tulevaisuudessa olemaan entistä tärkeämpää asiakkaiden palvelutarpeen arviointien sekä palvelusuunnitelmien osalta. Palvelukuvauksien sekä prosessikuvausten laatiminen tulevaisuudessa selkiyttää vastuunjakoja sekä palveluohjausta.

Kehitysvammahuollossa toimintakeskus ja ryhmäkoti Tuulentupa ovat tehneet tiivistä yhteistyötä. Ohjatun asumisen eli kehitysvammaisten kotiin tehtävän ohjauksen käytäntöjä on selkiytetty ja toimintatapoja pyritty saamaan kustannustehokkaammaksi. Kehitysvammahuollossa väestön ikääntyminen tulee näkymään myös hoidollisuuden lisääntymisenä. Omassa kodissa itsenäisesti ja ikääntyvien vanhempiensa kanssa asuvien kehitysvammaisten tuen tarve tulee lisääntymään. Omaishoidon, intervallihoidon ja asumispalveluiden osalta palveluita tulee tulevaisuudessa täsmentää. Palvelutarpeen arviointien perusteella nuorten kehitysvammaisten asumispalveluiden tarve tulee kasvamaan lähitulevaisuudessa ja nähtävissä on ollut tarvetta toisen ryhmäkodin rakentamiselle. Asiaa aloitetaan työstämään vuoden 2019 aikana, jolloin on tarkoitus keskittyä myös kehitysvammahuoltoon sekä vammaispalveluita ohjaavan vammaispoliittisen ohjelman ja kehitysvammahuollon strategian luomiseen.

	2017	2018
Kuljetuspalveluasiakkaiden määrä	218	219
Henkilökohtaisen avun saajat	29	29
Asunnon muutostöitä saaneet asiakkaat	31	31
Tuulentuvan ryhmäkodin asiakkaat	14	14
Kehitysvammahuollon muissa yksiköissä asuvat	5	6
Ohjatun asumisen piirissä olevat asiakkaat	17	17
Toimintakeskuksen asiakasmäärä	46	48

Taulukko. Tähän vammaispalveluiden ja kehitysvammahuollon asiakasmäärät

Avoterveydenhuollon käyntimäärät tammi-lokakuussa 2018 olivat 14 665 käyntiä lääkäreillä ja hoitajilla 15 600. Odotusaika ei- kiireelliseen hoitoon oli 15 päivää. Diabeetikoiden silmänpohjakuvia otettiin 201 kpl ja mammografia kuvauksia 500. Erikoissairaanhoidon ortopedi on käynyt Someron terveyskeskuksessa kuukausittain. Alueelle jalkautuvan erikoissairaanhoidon on ajateltu palvelevan kaikkia kuntalaisia ja tavoitteena on ollut parantaa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyötä ja sitä kautta kuntalaisen saamaa palvelukokonaisuutta.

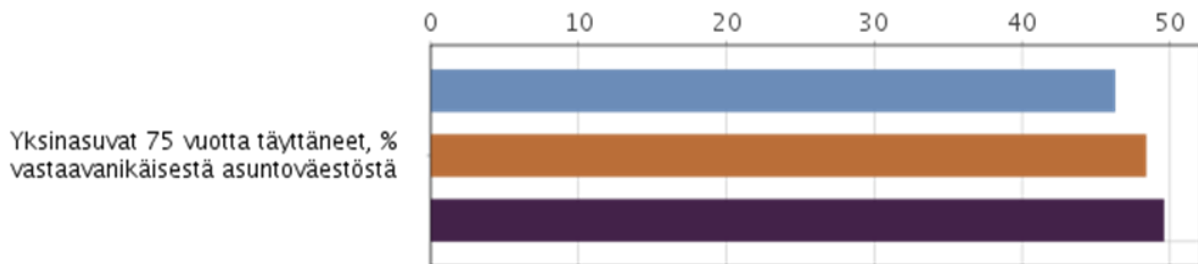
Tuki- ja liikuntaelinten sairauksista nivelkuluma ja selän rappeuman sairastavuus ovat kohonneita. Somerolla esiintyy korostuneesti myös parkinsonintautia. Työikäisillä on havaittu laajasti kohonnutta verenpainetta, diabetesta, ylipainoa ja masennusta. Tapaturmien ehkäisyssä tilanne parantunut, vakavia tapaturmia oli vuonna 2018 vain vähän.

3. Ikääntyneiden hyvinvointi

Suomen väestö vanhenee vauhdilla. 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien suhteellisen määrän uskotaan kasvavan 18,1 prosentista 28,2 prosenttiin vuosina 2011-2060. Samalla myös 80-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrän ennustetaan kasvavan 4,9 prosentista 11,4 prosenttiin. Tilastotietokeskuksen (Suomen sosiaalinen tila 1/2018) mukaan Suomessa on jo yli miljoona 65 vuotta täyttänyttä kansalaista, ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2030 heitä on noin 1,5 miljoonaa. Samaan aikaan voidaan todeta, että ikääntynyt väestö on terveempää kuin kymmenen vuotta sitten. Toimintakykyä heikentävät sairaudet sekä tapaturmat ovat vähentyneet ja monien positiivisten tekijöiden määrä on kasvanut. Silti monet sairaudet ja toimintakyvyn rajoitteet lisääntyvät iän myötä. Iäkkäiden kaatumisiin liittyvät hoitojaksot ovat Somerolla Varsinais-Suomea ja koko maata vähäisempiä (2015).

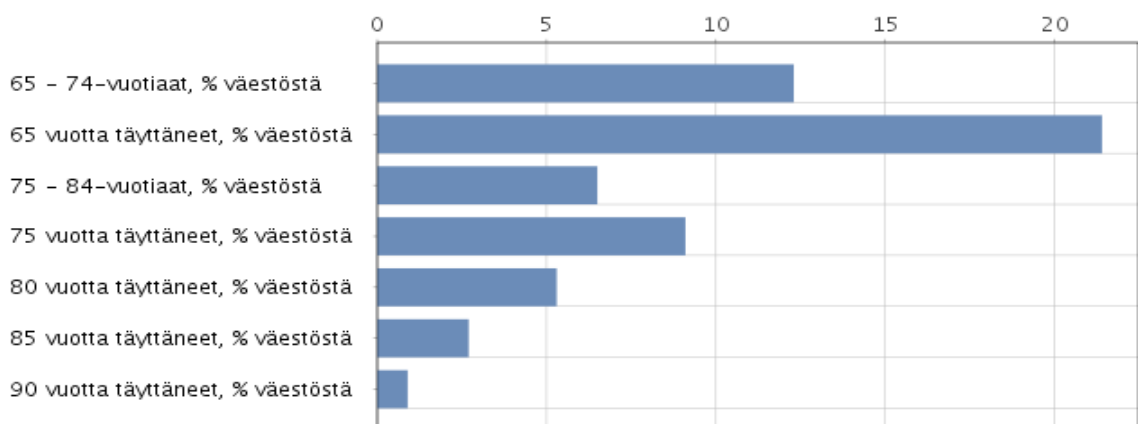
Tulevaisuudessa iäkkäiden palveluntarve ja sen kasvu riippuvat siitä, millaisena iäkkäiden terveyden ja toimintakyvyn kehitys jatkuu. Ikäihmisten toimintakyvylle asettavat haasteita lisääntynyt vanhusväestön alkoholin sekä päihteidenkäyttö ja ylipainon lisääntyminen. Lihavien osuus (BMI yli 30) on

Varsinais-Suomessa hieman valtakunnallista korkeampi (20,8 %). Monelle ikääntyneelle koettu yksinäisyys on suuri ongelma. Yksi keskeisimpiä palvelutarpeen osoittimia on yksin asuvien määrä. Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä (Sotkanet)

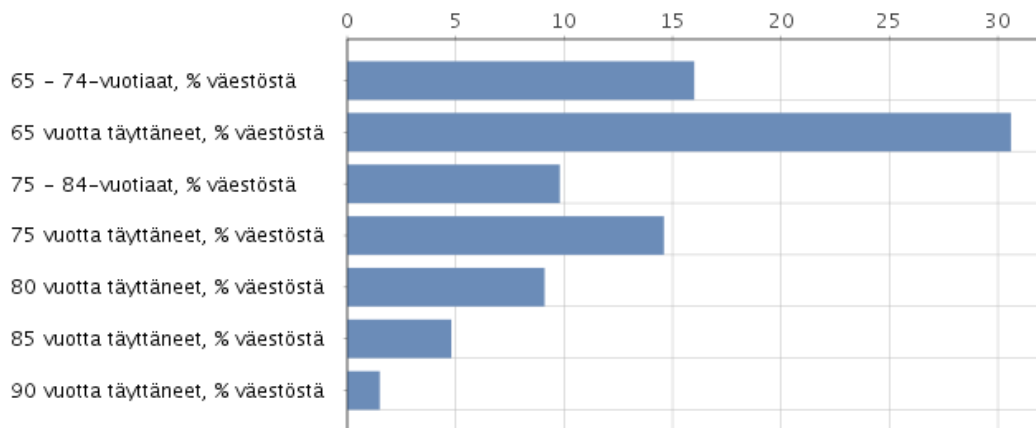

- 2015 46,3%
- 2016 48,4%
- 2017 49,6%

Ikäihmisten prosentuaalinen osuus väestöstä tulee kasvamaan, koko maassa yli 65 vuotta täyttäneiden osuus vuonna 2017 oli 21,4 % väestöstä, vastaavasti Somerolla 30,6 %. Suuret ikäluokat tulevat tarvitsemaan palveluita enenevästi. Tilastokeskuksen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä arvioidaan nousevan 26 %:iin vuoteen 2030 mennessä. Väestön ikääntyminen tarkoittaa sitä, että väestöllinen huoltosuhde, eli yli 65-vuotiaiden määrä 15-64 vuotiaisiin verrattuna, tulee kasvamaan 27,7 prosentista 49,8 prosenttiin. Somerolla tämä vanhushuoltosuhde on jo nyt merkittävä, väestöstä 30,6 % on yli 65-vuotiaita.

Kuvio. Yli 65-vuotiaiden osuus koko maan väestöstä vuonna 2017. (Sotkanet)

Kuvio. Yli 65-vuotiaiden osuus Someron väestöstä vuonna 2017. (Sotkanet)

Palveluja säännöllisesti käyttäviä on valtakunnallisesti noin 140 000, säännöllisiä kotiin annettavia palveluita (säännöllisen kotihoidon ja omaishoidon tuen asiakkaat) saa noin 90 000 henkilöä; muualla kuin yksityiskodissa hoitoa ja huolenpitoa ympärivuorokauden (tehostetun palveluasumisen yksiköissä ja vanhainkodeissa asuvat ja terveyskeskussairaaloiden pitkäaikaishoidossa olevat) saa reilut 50 000 henkilöä.

Ikääntyneet huolehtivat omasta hyvinvoinnistaan harrastamalla ja pitämällä yllä sosiaalisia suhteita. Somerolla on aktiiviset eläkeläisjärjestöt, sekä monia potilasyhdistyksiä, jotka ylläpitävät omalta osaltaan ikäihmisten toimintakykyä liikunnan ja viriketoiminnan avulla. Somero oli vuonna 2018 mukana Ikäinstituutin Voimaa vanhuuteen -hankkeessa. Ohjelmassa otettiin käyttöön hyviä terveysliikunnan toimintatapoja ja koulutettiin lisää ammattilaisia sekä vertaisohjaajia ikäihmisten terveysliikunnan osaajiksi. Voimaa vanhuuteen -toimintatapa rakentuu yhteistyöhön kunnan eri hallintokuntien, paikallisten järjestöjen ja iäkkäiden kesken.

Liikunnan merkityksellisyys terveyden ja hyvinvoinnin tukena on yleisesti tunnettu, mutta edelleen toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten liikkumista vaikeuttavat muun muassa esteellinen ympäristö ja kuljetuksien puuttuminen. Someron maantieteellinen laajuus tuo tähän vielä lisähaastetta ja edellyttää esimerkiksi teknologian hyödyntämistä toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten liikkumisen ja osallisuuden tukemiseksi. Liikunta ry:n rooli vertaisohjaajien kouluttamisessa, eri liikuntaseurojen osaamisen kokoajana ja liikkumaan innostajana on keskeinen. Kaupunki ja Liikunta ry tukevat vertaisohjaajien koulutusta ja vertaisohjaajien avulla pyritään toteuttamaan palvelua eri alueilla, esimerkiksi kylätaloille jalkautuen.

Somerolaiset ikääntyneet osallistuvat aktiivisesti kaupungin päätöksentekoon esimerkiksi vanhusneuvoston kautta. Vanhusneuvoston rooli tulee tulevaisuudessa vahvistumaan, tunnettuutta ja osallistumista lisäämällä ja sitä on kuultu kattavasti Someron ikäihmisten kehittämistyöryhmän suunnitelman laadinnassa.

4. Kotiin vietävä tuki

Somerolla vanhuspalveluiden palvelurakenne on pitkälti laatusuosituksen mukainen ja kotiin annettavaan hoitoon painottuva. Ikäihmisten kotona selviytymistä tuetaan järjestämällä erilaisia palveluja kotiin. Kotiin annettavia palveluita on kotihoito, kotihoidon tukipalvelut, kotikuntoutus ja tehostettu kotihoito.

Vuosi	Kotikäyntejä	Aika (min/käynti)	Asiakkaita, lkm
2008	82 175	20,6	305
2011	102 618	18,3	292
2014	120 639	18,6	267
2017	145 045	18,5	260
2018	158 228	18	255
2025 ennuste	230 000	18	280

Taulukko. Kotihoidon käyntimäärät 2008-2018, ennuste 2025. Someron vanhustyö.

Kotihoidon palvelu perustuu yhteistyössä asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa tehtyyn hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Suunnitelman pohjana on asiakkaan oma toive hoidosta sekä palvelutarpeenarvioinnin perusteella kartoitettu tarve. Pääosassa kotiin annettavissa palveluissa on asiakkaan perushoito, sekä sairaanhoidolliset toimet.

Kotihoito kehittää kotiutustiimi- ja kotisairaaloimintaa. Kotiutustiimi hoitaa asiakasta pitkän hoitajakson jälkeen kotiutumisen yhteydessä, jolloin kotiutuksesta saada sekä asiakkaalle että hoitajille asianmukainen. Samat hoitajat aloittavat hoidon kotona jatkavat sitä, kunnes asiakkaan palvelutarve ja kotikäyntien sisältö on saatu muokattua tarkoitusta vastaavaksi.

Kotihoidossa on vuonna 2018 otettu asteittain käyttöön RAI - toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointiväline, jonka avulla pystytään arvioimaan ikääntyneen toimintakykyä, terveydentilaa ja palvelujen tarvetta kokonaisvaltaisesti. Kotihoidon RAI:n käyttöönotto etenee vaiheittain, henkilökunta on jo saanut RAI -menetelmään liittyvää koulutusta, ja vuoden 2019 aikana ohjelman käytön hienosäädöt on saatu ajantasalle. Asumispalveluissa sekä laitoshoidossa Somerolla on laitoshoidon RAI-mittaristo ollut jo aiemmin käytössä. Vuonna 2018 Mäntykodin tehostetun palveluasumisen yksikkö ja kotihoito siirtyivät kotihoidon RAI:n piiriin. Terveyskeskus osastolla sekä Tervaskannossa pystytään laitoshoidon RAI:ssa.

RAI-mittari antaa tietoa mm. asiakkaan ravitsemuksen tilasta, turvallisuutta uhkaavista tekijöistä, kaatumisista ja yksinäisyyden kokemuksesta. RAI-mittarin kautta saadun tiedon perusteella voidaan sekä pureutua yksittäisen asiakkaan tilanteeseen, että saada laajempaa kuvaa kotona tai asumispalveluissa asuvien asiakkaiden toimintakyvystä ja palvelutarpeesta. Laitoshoidon RAI -mittaristo ja kotihoidon RAI -mittaristo ovat vertailukelpoiset keskenään.

Omaishoidon tuki

Omaishoito on kotona tapahtuvaa hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoidossa hoito ja huolenpito on henkilökohtaista, sitovaa ja päivittäistä. Kotona tapahtuva hoito korvaa laitoshoidon, tehostetun palvelu-

asumisen tai huomattavan kotihoidon palvelujen määrän ja hoito on ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin sitovaa. Yhä useamman omaishoidettavan toimintakykyä ja kotona pärjäämistä heikentää muistisairaus.

Omaishoitajien määrä näyttää olevan kasvussa, vaikka tilastollisesti Someron luvuissa on vuosina 2016-2018 tässä selvä notkahdus. Em. vuosina pitkään omaishoidossa olleita asiakkaita poistui omaishoidon piiristä tavallista enemmän. Vuonna 2016 päättyneistä omaishoitotosopimuksista 13 päättyi asiakkaan menehtymiseen, yhteensä hoitosuhteita päättyi 22. Loput hoidettavat siirtyivät tehostettuun palveluasumiseen. Vuonna 2018 yli 65-vuotiaiden omaishoitajia oli 47, joista yli 65-vuotiaita hoitajia oli 41.

Vuosi	65-74 vuotta	75-79 vuotta	80-84 vuotta	yli 85 vuotta
2017	22	17	7	31
2018	9	11	11	16

Taulukko. Omaishoidettavien ikäjakauma vuosina 2017-2018 Somerolla. Someron vanhustyö.

Tavoitteena on kasvattaa omaishoidon tuen käyttöä. Tämä edellyttää omaishoitajien tuen muotojen jatkuvaa kehittämistä taloudellisen tuen rinnalle. Vuosien 2017-2018 välillä omaishoidon tuen saajilla oli mahdollisuus hyödyntää omaishoidon tuen vapaiden aikana nimeämäänsä henkilöä sijaisomaishoitajana. Tämän palveluvaihtoehdon käyttö on ikäihmisten omaishoidon puolella ollut erittäin pientä, jolloin palveluvalikkoon otetaan vuoden 2019 alussa kaupungin sijaisomaishoitaja. Sijaishoitoa koordinoidaan kotihoidon toimesta. Sijaishoitaja mahdollistaa omaishoitajan pääsyä kodin ulkopuolelle, asiointien, harrastusten ym. piiriin ja tukee näin omaishoitajan työkykyä ja jaksamista. Sijaishoitoa voidaan käyttää omaishoitajan lakisääteisten vapaiden toteutumiseen.

Intervallihoito (päivää)	Päivätoiminta palvelusetelillä (päivää)	Sijaisomaishoito (päivää)
260	126	4

Taulukko. Omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien jakaantuminen vuonna 2018. Someron vanhustyö.

Ikääntyneiden avoterveydenhuolto

Avo- ja tukipalveluiden ensisijaisena tavoitteena on ollut terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tunnistamalla ja vahvistamalla kuntalaisten yksilöllisiä voimavaroja sekä vastuullisuutta. Tavoitteena on ollut, että nykyinen palvelurakenne toimii siten, että mahdollisimman suuri osa ikääntyneistä asuu omissa kodeissaan elämänsä loppuun asti. Tämä edellyttää kotihoidon edelleen vahvistamista. Tarkoituksena on ollut kehittää palvelujärjestelmää ennaltaehkäisevyyden ja varhaisen tuen näkökulmista eli tukea ikääntyvää riittävän varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmia ilmenee. Avoterveydenhuollon palveluissa ikääntyvää kuntalaista kannustetaan omatoimisuuteen ja itsehoitoon.

Someron seniorineuvolassa ikääntynyt kuntalainen saa sekä sosiaali- että terveydenhuollon palvelua. Vuonna 2018 kaikki 75 vuotta täyttäneet somerolaiset kutsuttiin seniorineuvolan tarjoamaan terveys-tarkastukseen. Kutsuttuja on ollut 107, ja heistä 50 kävi ikätarkastuksessa.

Kotikuntoutuksella ja fysio- sekä toimintaterapian keinoin on tuettu asiakkaan kotona asumista. Fysio- ja toimintaterapian asiakkaat ovat olleet pääsääntöisesti kotona asuvia koti- ja omaishoidon sekä

vanhuspalveluiden intervallihoidossa olevia asiakkaita, joilla on ongelmia liikunta- ja toimintakyvyssä tai apuvälineiden käytössä. Apuvälineisiin liittyvä ohjaus ja kotikäynnit ovat vuonna 2018 olleet merkittävässä osassa toimintaterapeutin työtä.

Vuonna 2018 muistisairauksiin liittyvän neuvonnan ja ohjauksen tarpeen kasvu havaittiin kasvaneen. Tarpeeseen vastattiin lisäämällä muistihoitajalle varattua työaika ja lisäksi yhteistyötä muistiyhdistyksen kanssa pyrittiin kehittämään ja tiivistämään.

Laitospalvelut ja tehostettu palveluasuminen

Somerolla lyhytaikaista laitoshoidoa tarjotaan terveystakeskuksen vuodeosastolla, jossa vuoden 2018 aikana saatiin hoitajaksojen pituus kevään poikkeuksellisen rajusta noro-epidemiasta huolimatta laskemaan. Potilaiden osastojaksojen pituudet vaihtelivat 1-2 päivästä useisiin kuukausiin.

	2016	2017	2018
Keskimääräinen hoitajakson pituus vrk.	14	14	12

Taulukko. Keskimääräinen hoitajaksojen pituus vuorokausina. Someron terveystakeskusvuodeosaston oma tilasto.

Keskimääräinen lyhytaikaisen hoidon määrä on pystytty vakioimaan ja kotiutusprosessia on pystytty tehostamaan. Vuonna 2018 kotiutusten tehostaminen on ollut haasteellista; osastolääkärin tehtävästä puuttui vakituinen viranhaltija, jolloin osastonlääkärin tehtävässä oli runsaasti vaihtuvuutta vuoden 2018 aikana.

Hoitomuoto	Hoitajaksojen lkm.		Keskim.hoitajaksojen nettohoitopäivät		Potilaiden lukumäärä	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Intervallihoido	220	224	7,52	7,65	49	59
Lyhytaikaishoito	589	596	14,22	13,10	341	357
Pitkäaikaishoito	45	31	127,91	42,03	38	30
Päivä/Yöhoito	12	12	1,42	6,92	9	12
Tehostettu palveluasuminen/Mäntykoti				283,47		14
Yhteensä	933	878	18,80	17,27	381	398

Taulukko. Osastojaksot vuosina 2016-2017.

Somerolaisten ikärakenteen muutos näkyy tehostettuun palveluasumiseen hakeutumisenä. Tehostetun palveluasumisen paikan sai vuonna 2018 45 (2017: 32) henkilöä, mikä on 13 henkilö enemmän kuin edellisvuonna. Keskimääräinen odotusaika tehostettuun palveluasumiseen oli 37,3 (2017: 66) vuorokautta. Myönteisiä tehta-päätöksiä tehtiin 57 (2017: 43) kappaletta, kielteisiä päätöksiä 14 (2017: 15)

kappaletta. Kuukausitasolla terveyskeskuksen osastolta tehostettuun palveluasumiseen siirtyneitä oli keskimäärin 2 (2017: 2) henkilöä/kk.

Tehostetun palveluasumisen yksiköissä kehitettiin vuoden 2018 aikana omahoitajamallia, jolla pyritään entistä paremmin vastaamaan asukkaiden yksilöllisen hoivan tarpeeseen. Eri toimintayksiköiden välistä yhteistyötä on kehitetty ja yhtenäistetty paremmin kuntalaisia palvelevaksi kokonaisuudeksi. Terveyskeskus osaston ja kotihoidon välisiä yhteistyöpalavereja on pidetty ja kotiutusprosessin sujuvuutta kehitetty. Yhteistyön kehittäminen intervalliasiakkaiden hoidon saumattomuuden suhteen Mäntykodin, vuodeosaston sekä kotihoidon kesken on lähdetty kehittämään uudelleen kaikkien esimiesten vaihduttua viimeisten kahden vuoden aikana. Vuoden aikana pidetty yhteistyöpalavereja tehostetun palveluasumisen yksiköiden kesken (Katajakoti, Mäntykoti, Tervaskanto).

Tehostettu palveluasuminen	
Omat yksiköt	46 + 12 + 62
Intervalli -paikat	6
Oma palveluasuminen	11
Yksityisissä hoitokodeissa ostopalveluna olevat	
Mielenterveyspalvelut	10
Vanhuspalvelut	11
Perhehoito	5

Taulukko: Tehostetun palveluasumisen ja palveluasumisen paikat

5. Somero-opisto sekä liikunta- ja kulttuuripalvelut

Somero-opisto tarjoaa opetusta kaikenikäisille. Ikäryhmittäin tarkasteltuna suurin opiskelijaryhmä oli yli 60-vuotiaat. Heitä oli opiston kaikista opiskelijoista 38 %. Vanhimpia, yli 80-vuotiaita, opiskelijoita oli kumpanakin vuonna yli 36. Aliedustetuin ikäryhmä ovat 20-39-vuotiaat. Heidän osuutensa opiskelijamäärästä oli 11 %. Myös lapset ja nuoret ovat ikääntyneiden jälkeen suurin ryhmä 30 prosentin osuudellaan. Nuorimmat opiskelijat olivat alle puolivuotiaita sylvauvoja.

Somero-opiston kursseille osallistui vuonna 2018 noin 12 % Someron asukkaista. Monet osallistuivat useille kursseille ja luennoille, jolloin osallistuneiden kokonaismäärä oli vuonna 2018 yli 3000.

Opiskelijat kunnittain 2018

Kunta	Naiset	Miehet	Yhteensä	Asukkaita	Opiskelijoita/asukas
Somero	790	262	1052	8919	11,8 %
Koski	180	68	248	2359	10,5 %
Muut	125	32	157		
Yhteensä	1095	362	1457	11278	
	75,2 %	24,8 %			

Someron kirjasto on vuonna 2018 palvellut kattavasti kuntalaisia. Kirjasto on tarjonnut asiakkaiden käyttöön laajan lainakokoelman ja lehtisalin. Kirjastossa järjestettiin viikoittain maksuttomia tapahtumia ja ryhmätoimintaa, joista osa oli suunnattu nimenomaan ikäihmisille. Merkittävä osa kirjaston ja kirjastoauton asiakkaista oli ikäihmisiä, ja ikääntyneiden tarpeet ja esimerkiksi esteettömyys otettiin huomioon kirjaston toiminnan suunnittelussa. Palvelujen saavutettavuutta lisäävät kirjaston koti-

palvelu sekä monipuoliset sähköiset palvelut. Someron kirjasto välitti myös lukemisesteisille (mm. heikkonäköiset) suunnattuja erikoiskirjasto Celian palveluita.

Someron kaupungin liikuntapalvelut tuottaa Liikunta ry. Someron uimahallin kävijämäärä vuonna 2018 oli 73 720 ja monitoimitalon kuntosalin kävijämäärä oli 14 230. Liikunta ry:n järjestämään ohjattuun ryhmäliikuntaan osallistuneiden määrä (käyntikertoina) oli 12 490. Somerolla toimii lisäksi runsaasti muita liikuntapalveluiden toteuttajatahoja, jotka järjestivät toimintaa kaikenikäisille kuntalaisille.